

УДК 336.13.051(477)](043.3)

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-113-118

ДАЦЕНКО Г. В.

Хмельницький національний університет

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОЇ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття присвячена систематизації поглядів науковців щодо розуміння сутності поняття «фінансовий контроль», що дозволяють не лише здійснити дослідження суто методологічних аспектів реалізації управлінської діяльності, а й забезпечити розробку прикладних питань її удосконалення. На підставі аналізу цих підходів та з'ясування сутності зазначеної економічної категорії надано власне визначення поняттю «фінансовий контроль»; досліджено його роль та визначено місце в системі реалізації ефективної господарської діяльності суб'єктів господарювання. Доведено, що фінансовий контроль може здійснюватися лише в межах самостійної системи в процесі реалізації своєї управлінської функції.

Ключові слова: контроль, фінансовий контроль, управлінська діяльність, суб'єкти господарювання, підприємство.

DATSENKO H.

Khmelnitskyi National University

FINANCIAL CONTROL AS AN INSTRUMENT FOR EFFECTIVE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF ECONOMIC ACTIVITIES SUBJECTS

The article is devoted to systematization of the views of scientists on understanding the essence of the concept of «financial control», which allows not only to carry out research of purely methodological aspects of the management activities implementation, and to ensure the development of applied issues of its improvement. The systematization of the scientific views of economists gives rise to the concept of «financial control» to the following basic approaches: systemic, procedural, institutional (control as a set of control measures in the field of finance, as well as control as an institution or purposeful activity of controlling bodies) and functional (financial control as a function of finance and financial control as a management function). An overview of the scientific approaches to the interpretation of the concept of «financial control» gives grounds for generalizing that using each of them is possible not only to carry out research of purely methodological aspects of the implementation of the corresponding management activity, but also to ensure the development of applied issues of its improvement. Based on the views expressed by supporters of the systemic approach, one can conclude that it is impossible to carry out management outside the system, and therefore, it can be said that there is no control outside the system. Therefore, according to our beliefs, realizing their management function, financial control can be carried out only in the form of an independent system. Thus, financial control is a system consisting of a set of interrelated and interconnected elements that are combined into a common management function, the implementation of which involves the incorporation of legal norms, which determine the extent of use by entities of state financing of financial resources, monitoring or other control over compliance with these norms, detection of violations of law in the use of financial resources, their correction, blaming non-financial financial operations and the implementation of any losses, losses State entities and citizens.

Keywords: control, financial control, management activity, business entities, enterprise.

Постановка проблеми. В умовах, за яких на сьогодні функціонують суб'єкти господарювання, існує постійна боротьба із численними викликами та загрозами, спрямованими на забезпечення стабільності їхньої фінансової безпеки. Разом із тим, піддаючись безперервному впливу різноманітних факторів зовнішнього середовища, перед вітчизняними підприємствами стоїть вкрай складне завдання, зумовлене необхідністю розроблення якісно нових підходів щодо формування фінансової безпеки та забезпечення належного фінансового контролю. За сучасних реалій функціонування вітчизняних підприємств, які зазнали тривалого періоду трансформацій, відбувається перегляд традиційних підходів до їх управління. Наявність великої кількості підприємств з різною формою власності, що створює передумови до появи нових видів порушень фінансового характеру, викликає необхідність організування належним чином фінансового контролю як важливого структурного компоненту реалізації господарської діяльності сучасних підприємств. Уміло організований фінансовий контроль здатний забезпечити раціональне використання матеріальних і фінансових ресурсів на підприємствах, збереження майна, отримання високої результативності від ведення господарської діяльності, належний рівень фінансової безпеки та дотримання принципів законності в їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань розвитку фінансового контролю здійснили І. А. Белобжецький, А. Г. Грязнова, Є. В. Маркіна, С. В. Мочерний, В. М. Радіонова, О. Ю. Грачова, І. М. Іванова, В. С. Загорський, Є. В. Калюга, О. П. Кириленко, В. Ф. Піхоцький, Л. А. Савченко, В. І. Шлейніков, С. О. Шохін та багато інших. У роботах цих авторів розкрито проблематику розвитку фінансового контролю в контексті забезпечення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий внесок вчених щодо дослідження і розробленості окресленої проблематики, все ж увага науковців зазвичай зосереджена на тих чи інших аспектах діяльності контролюючих органів, визначенні основних завдань проведення,

виокремленні суб'єктно-об'єктного складу, інструментів та важелів реалізації фінансового контролю, тощо. Завдяки цьому виявляється можливим виокремити основні ознаки та характеристики фінансового контролю, здійснити опис процедур та сформувати правила його реалізації. Разом із тим, зважаючи на те, що зазначені характеристики трактуються кожним автором в певній мірі з суб'єктивного розуміння сутності фінансово-господарських відносин, це створює певну невизначеність у формуванні перспективних напрямів фінансового контролю у забезпеченні ефективної діяльності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Формування цілей статті. Метою дослідження є виокремлення та систематизація основних підходів щодо тлумачення сутності терміну «фінансовий контроль» як економічної категорії; обґрунтування авторського розуміння сутності зазначеного поняття та оцінка можливостей його застосування при розв'язанні проблем підвищення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «фінансовий контроль» поєднує в собі категорії «фінанси» і «контроль». Якщо в більшості наукової літератури сформований єдиний підхід до визначення поняття «фінанси», що є економічними (грошовими) відносинами, пов'язаними з формуванням, розподілом та використанням грошових фондів і доходів, то трактування терміну «контроль» має різну спрямованість.

Формування понятійно-категорійного апарату щодо визначення терміну «контроль» дає підстави здійснювати дослідження в межах різних аспектів: фінансових, управлінських, правових, соціологічних, бухгалтерського обліку тощо.

На важливості дослідження контролю для подальшого розвитку багатьох наук наголошував З. В. Гуцайлюк, стверджуючи що «контроль є основою не лише для визначення чи уточнення цілей виконавчої діяльності, а й для стимулювання її виконання, тобто контроль корелює дієвість» [1, с. 145].

Вагомість контрольної діяльності для економіки та суспільства прослідковувалась ще в Лімській декларації керівних принципів аудиту державних фінансів, прийнятій IX конгресом Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) в 1977 р. [2], в якій стверджувалось, що здійснення контролю є обов'язковим елементом управління громадськими фінансовими коштами, оскільки таке управління несе за собою відповідальність перед суспільством.

Разом із тим, на сьогодні відсутнім є загальноприйняте визначення фінансового контролю як важливої категорії фінансової науки, що пояснюється її комплексністю та інтегральністю, зумовлюючи своєрідну багатогранність і певну суперечливість підходів щодо дослідження даного поняття.

На неоднозначності трактування зазначеного поняття наголошує Л. А. Савченко, пояснюючи це тим, що фінансовий контроль є своєрідним видом контролю, що має складну структуру, а тому його прояв відбувається у різних аспектах [3].

Так, систематизація наукових поглядів вчених щодо тлумачення фінансового контролю дає підстави стверджувати щодо різнобічності думок вчених стосовно даного поняття: одними науковцями фінансовий контроль визначається як діяльність, іншими – як функція управління, третіми – при трактуванні поняття використовують не зовсім коректну термінологію, вказуючи, що фінансовий контроль – це контроль, четверті – отожднюють фінансовий контроль з наглядом.

Через те, досить доречним є розуміння В. М. Радіоною та В. І. Шлейніковим сучасного тлумачення поняття «фінансовий контроль» в аспекті багатоплановості його цілей і багатогранності завдань [4].

Наразі тлумачення категорії «фінансовий контроль» в економічній літературі супроводжується акцентуванням уваги лише на окремих сутнісних характеристиках чи аспектах прояву. Свідченням цього є судження В. В. Бурцева до розуміння сутності фінансового контролю, який розглядається як основа формування та функціонування системи інформації про фінансовий стан країни (зокрема, про забезпеченість сукупністю фінансових ресурсів бюджетної системи та підприємств різних форм власності), про управління державними фінансовими потоками, тобто системи отримання, обробки й інтеграції різноманітної інформації про розпорядчі та виконавчі дії під час планування та здійснення фінансово-господарських операцій [5]. Такий підхід автора до трактування сутності фінансового контролю обмежується лише інформаційною складовою управлінських процесів, а тому його не можна вважати достатнім.

Разом із тим, в межах процесного підходу [6; 7] фінансовий контроль розглядають як ланцюжок взаємопов'язаних і безперервних видів діяльності уповноважених органів, при цьому дослідження особливостей його інституційного оформлення здійснюється опосередковано.

Безпосереднє дослідження норм, правил, процедур щодо дотримання законів і нормативних актів при здійсненні фінансових операцій юридичними та фізичними особами здійснюється прихильниками інституційного підходу. Грунтуючи свої дослідження на нормативно-правових та організаційних засадах діяльності контролюючих органів в цій сфері відносин, прихильники інституційного підходу зазначають, що фінансовий контроль являє собою певний інститут або діяльність контролюючих органів [8–12], спрямовану на дотримання контролю суб'єктів господарської діяльності з метою запобігання або виявлення порушення ними норм права. Юридичні та фізичні особи, що є суб'єктами фінансових відносин, можуть виступати носіями суб'єктивних юридичних прав та обов'язків. З одного боку, суб'єкти, що представляють інтереси держави у сфері державних фінансів є учасником фінансових відносин, з іншого, – суб'єктами є юридичні та

фізичні особи, які, виконуючи покладені на них юридичні обов'язки, сприяють мобілізації або використанню фінансових ресурсів.

В межах інституційного підходу фінансовий контроль також є сукупністю контрольних заходів в галузі фінансово-правового управління [13–16], оскільки, отримана контролюючими органами інформація про скоєння протиправних дій у фінансовій сфері, використовується для оцінки впроваджених механізмів і здійснення їх своєчасного коригування. Виходячи з цієї позиції, фінансовий контроль розглядається в аспекті недостатньої висвітленості всіх системних характеристик цієї управлінської діяльності. З таким підходом важко погодитися, оскільки він дещо звужено розглядає сутність фінансового контролю, зводить його лише до способу забезпечення чинного законодавства та перевірки дотримання правових норм. Враховуючи усю важливість дотримання законів, підзаконних актів, не можна сутність фінансового контролю зводити лише до цих дій. Адже перевірку необхідно також спрямовувати на доцільність та ефективність здійснення господарських операцій, що полягають в активному впливі контролю на більш раціональне використання ресурсів, усуненні перепон на шляху до оптимального функціонування різних ланок управління.

Через те, ми погоджуємось з думкою І. І. Іванової, яка стверджує, що сучасній міжнародній теорії і практиці притаманне інакше трактування терміну «фінансовий контроль». Це можна пояснити тим, що при проведенні контролю контролюючі органи чи особи зобов'язані не лише викрити факт відхилення від норми, а й здійснити аналіз природи порушень та з'ясувати залежність між контрольними відхиленнями як в окремих частинах системи, так і загалом [17, с. 17]. Результати перевірки повинні лягти в основу сформованих висновків щодо причин порушення та його наслідків для задоволення інтересів державного та приватного сектору економіки.

Отже, систематизація наукових поглядів вчених, які притримуються інституційного підходу до трактування сутності фінансового контролю, дає підстави визначити його як здійснення контролюючих дій законодавчими і виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створеними установами щодо фінансової діяльності всіх економічних суб'єктів: держави, підприємств та установ. Він включає контроль за дотриманням фінансово-економічного законодавства в процесі формування і використання грошових фондів та оцінку ефективності фінансово-господарських операцій.

На противагу іншим напрацюванням дослідників щодо розуміння сутності фінансового контролю, представники функціонального підходу акцентують увагу саме на дослідженні функцій фінансового контролю. Зокрема, В.М. Радіоною та В.І. Шлейніковим під терміном «фінансовий контроль» розуміється функція системи управління фінансовими відносинами. Визначення цих функцій відбувається у відповідності «до завдань відстеження правильності реалізації цих відносин на рівні конкретного керованого об'єкта з метою встановлення обґрунтованості та ефективності управлінських рішень і ступеня їх реалізації, виявлення відхилень, про які доцільно інформувати органи, оскільки в їх повноваженнях здійснювати вплив на покращання ситуації» [4, с. 16]. Фінансовий контроль, як функція управління [3; 18; 19; 20], є об'єктивно необхідним. Згідно із таким підходом фінансовий контроль пов'язують з необхідністю виконання фінансових планів, установлених норм у системі менеджменту, що забезпечує визначення мети фінансового контролю, сутність якої полягає у виявленні відхилень і прийнятті рішень управлінського характеру за результатами контролю. Спрямовуючи управлінський процес за встановленими ідеальними моделями, фінансовий контроль коригує поведінку підконтрольного об'єкта. Таким чином, послаблення фінансового контролю, як функції, призводить до бюрократизму в здійсненні управління.

Досить поширеним в економічній науці є підхід щодо тлумачення фінансового контролю як форми реалізації контрольної функції фінансів [9; 21; 22; 23]. У цьому аспекті фінансовий контроль розглядається як практичне використання контролюючими органами влади та спеціально створеними установами контрольної функції фінансів, тобто їх внутрішньої властивості – можливості виступати засобом контролю за виробництвом, розподілом і використанням суспільного продукту й національного доходу. Якщо виходити з того, що контрольна функція фінансів є ознакою самих фінансів, то розуміння фінансового контролю зводиться до діяльності контролюючих органів, відповідальних за здійснення цього контролю.

Необхідність цілісного уявлення щодо тлумачення поняття «фінансовий контроль» викликана існуванням системного підходу [24–27], що наділений суттєвою перевагою до розуміння змісту зазначеної категорії, оскільки дозволяє сформувати ієрархію, взаємозалежність усіх елементів відповідної управлінської діяльності. Виходячи з представлених поглядів прихильників зазначеного підходу можна зробити висновок щодо неможливості здійснення управлінської діяльності за межами системи, а отже, можна говорити і про відсутність контролю поза системою. Через те, за нашими переконаннями, реалізуючи свою управлінську функцію, фінансовий контроль може здійснюватися лише в межах самостійної системи.

Пріоритетність використання саме системного підходу до тлумачення сутності фінансового контролю, в першу чергу, викликана низкою переваг: 1) можливістю врахування всіх взаємозв'язків та взаємозалежностей між елементами контрольної системи та системи контролю із системами інших рівнів; 2) виявлення економічного ефекту і здійснення аналізу цього ефекту в системі управління; 3) виявлення резервів підвищення дієвості й ефективності системи контролю.

Отже, систематизація наукових поглядів вчених-економістів дає підстави звести поняття «фінансовий контроль» до таких основних підходів: системний, процесний, інституціональний (контроль як

сукупність контрольних заходів в галузі фінансів, а також контроль як інститут або цілеспрямована діяльність контролюючих органів) та функціональний (фінансовий контроль як функція фінансів та фінансовий контроль як функція управління) (табл. 1.).

Огляд наукових підходів щодо тлумачення поняття «фінансовий контроль» дає змогу узагальнити, що використовуючи кожен із них, виявляється можливим не лише здійснити дослідження суто методологічних аспектів реалізації відповідної управлінської діяльності, а й забезпечити розробку прикладних питань її удосконалення. Водночас багатогранність зазначених підходів унеможлиблює здійснення синтезу у формуванні пропозицій, що має суттєвий вплив на ефективність їх реалізації.

Таблиця 1

Систематизація наукових трактувань поняття «фінансовий контроль»

Підхід	Автор, джерело	Визначення	
Системний	С. В. Мочерний [24]	Є системою контрольних процедур, спрямованих на оцінку ефективності прийнятих управлінських рішень в сфері фінансів.	
	С. О. Шохін [26]; А. Г. Грязнова, Є. В. Маркіна [25]	Система контрольних функцій щодо оцінки фінансово-господарської діяльності суб'єктів.	
	Л. Фещенко [27]	Багатоаспектна міжгалузева система нагляду державних, відомчих, внутрішньогосподарських та аудиторських органів, наділених контрольними функціями, за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ та організацій.	
	Авторське визначення	Система, яка складається з сукупності елементів, які перебувають у взаємозв'язку та взаємозалежності, і об'єднані в спільну функцію управління, що забезпечує отримання інформації про об'єкт управління в результаті контролю, та на цій основі прийняття рішень щодо виявлення і усунення відхилень у функціонуванні об'єкта управління, що забезпечується законодавчими і виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створеними службами установ та організацій, відділами підприємств чи окремими контролюючими особами з метою забезпечення ефективного функціонування об'єкту та задоволення інтересів як держави, так і суб'єктів господарювання. В межах нашого дослідження об'єктом управління виступає підприємство.	
Інституційний:	сукупність контрольних заходів в галузі фінансів	О. Р. Квасовський, А. В. Лучка, Б. С. Малиняк, В. В. Костецький [15]; Н. І. Дорош [13]	Контрольні заходи, які надають змогу контролювати виконання принципів законності в сфері фінансів.
		В. З. Шевлокова [16]	Сукупність контрольних заходів в сфері фінансів, що супроводжують діяльність суб'єктів контролю.
	інститут або діяльність контролюючих органів	О. М. Козирін [14]	Вид контрольного заходу в сфері державних і муніципальних фінансів.
		М. С. Малєїн [11]	Організаційний інститут та процес управління фінансовою діяльністю держави.
		П. С. Пацурківський [12]; Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко [8]	Цілеспрямована діяльність органів влади щодо реалізації принципів контрольної діяльності держави в сфері фінансів.
Б. Г. Болдырьов [10]; О. Ю. Грачова, Є. Д. Соколова [9]	Діяльність органів влади, спрямована на оцінку відхилення параметрів, що фактично реєструються, характеризують дії держави у фінансово-економічному просторі, від установлених норм.		
Процесний	Н. П. Єфімова [6]	Процес, що забезпечує функціонування об'єкта відповідно до прийнятих управлінських рішень, спрямованих на успішне досягнення поставлених цілей.	
	Н. Д. Погосян [7]	Сукупність регулярних і безперервних процесів, за допомогою яких їх учасники у легітимній формі забезпечують ефективне функціонування державного сектору, а також діяльність інших господарюючих суб'єктів незалежно від форм власності.	
Функціональний:	є функцією фінансів	О. Ю. Грачова, Є. Д. Соколова [9]	Одна з функцій фінансів, що полягає в забезпеченні принципів законності в діяльності установ і організацій.
		Є. В. Калюга [21]	Грунтується на використанні контрольної функції фінансів і виступає одним із проявів її важливого значення в розширеному відтворенні.
		В. С. Загорський та В. Ф. Піхоцький [22]	Є функцією фінансів, що здійснює можливість забезпечення, формування та використання фінансових ресурсів.
		О. П. Кириленко [23]	Є формою реалізації контрольної функції фінансів.
	є функцією управління	О. Ю. Грачова [18]	Є функцією управління фінансами.
		Л. А. Савченко [3, с. 17]	Функція держави, яка реалізується через конкретні напрями її діяльності в бюджетній, податковій, банківській та інших сферах фінансових відносин.
		В. Б. Авер'янов [20]	Загальна функція управління через методи спостережень, перевірок, аналізу та обліку господарської діяльності.
		С. П. Оп'янишева та В. А. Жукова [19]	Функція соціального управління та правового регулювання.

Таким чином, фінансовий контроль є системою, що складається із сукупності взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів, які об'єднані в спільну функцію управління, реалізація якої передбачає встановлення правових норм, які визначають порядок використання суб'єктами господарювання фінансових ресурсів, проведення моніторингу чи інших контрольних дій за дотриманням цих норм, виявлення правопорушень у частині використання фінансових ресурсів, їх усунення, блокування незаконних фінансових операцій і здійснення заходів щодо компенсації збитків, завданих державі, суб'єктам господарювання та громадянам.

Водночас можна стверджувати, що результати фінансового контролю є невід'ємним компонентом державного регулювання економіки, так як оцінка, отримана за результатами перевірки, може слугувати підґрунтям для прийняття рішень, спрямованих на вдосконалення управлінської системи, внесення певних змін у програму соціально-економічного розвитку країни, покращання кадрової політики, перегляду податкового законодавства, підвищення дієвості системи обліку та звітності тощо. Отже, отримана інформація в результаті проведеного фінансового контролю може бути ефективно використана для своєчасного вжиття заходів з блокування негативних явищ та недопущення їх у майбутньому як на мікро-, так і на мезо- та макрорівнях. Звідси роль фінансового контролю в системі регулювання економіки визначається через участь у розв'язанні двох проблем: підвищенні ефективності державного регулювання економіки; дотриманні правил формування і використання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання. Беручи до уваги зазначене, ефективно проведений фінансовий контроль впливає як на задоволення потреб та інтересів суб'єктів господарювання, так і підвищення економічного розвитку держави в цілому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до отриманих результатів можна стверджувати, що проведений аналіз сучасних наукових підходів щодо тлумачення поняття «фінансовий контроль» дає змогу зробити висновок, що основою ефективної реалізації фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання є забезпечення ефективності фінансових механізмів як на мікро-, так і на мезо- та макрорівнях регулювання економіки. Фінансовий контроль, будучи системою, що складається із сукупності взаємозалежних та взаємопов'язаних елементів, по суті, спрямований на здійснення спостережень, перевірок за діяльністю об'єкта фінансового контролю з метою оцінки обґрунтованості й ефективності прийнятих рішень, окремих результатів їх виконання. При цьому отримана інформація дає можливість у разі необхідності внести корективи в процес управління або вжити необхідних заходів для блокування негативних явищ і профілактики їх у майбутньому. З огляду на це, перспективи подальших досліджень полягають у вивченні зарубіжного досвіду реалізації фінансового контролю та пошук можливостей його адаптації в українських реаліях фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Література

1. Гуцайлюк З.В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції : монографія / З. В. Гуцайлюк. – Тернопіль : Крок, 2013. – 176 с.
2. Лімська декларація керівних принципів аудиту державних фінансів [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу : <http://www.ac-rada.gov.ua/>
3. Савченко Л. А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : монографія / Л. А. Савченко. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 408 с.
4. Радионова В. М. Финансовый контроль : учебник / В. М. Радионова, В. И. Шлейников. – Москва : ИД ФБК-ПРЕСС, 2002. – 320 с.
5. Бурцев В.В. Организация системы государственного финансового контроля в Российской Федерации: Теория и практика / В. В. Бурцев. – Москва : Дашков и К, 2002. – 496 с.
6. Ефимова Н.П. Государственный финансовый контроль в реализации федеральных целевых социальных программ / Н.П. Ефимова. – Москва : Медицина, 2000. – 176 с.
7. Погосян Н.Д. Счетная палата Российской Федерации (Конституционно-правовой статус) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Нораір Даниелович Погосян. – Москва, 1998. – 393 с.
8. Воронова Л. К. Финансовое право : учеб. пособие для студентов юрид. вузов / Л. К. Воронова, М. П. Кучерявенко. – Харьков : Легас, 2003. – 360 с.
9. Грачева Е. Ю. Финансовое право / Е. Ю. Грачева, Э. Д. Соколова. – Москва : Юристъ, 2003. – 384 с.
10. Болдырев Б. Г. Финансы капиталистических стран / Б. Г. Болдырев – Москва : Финансы и статистика, 1985. – 344 с.
11. Малейн Н. С. Кредитно-расчетные правоотношения и финансовый контроль / Н. С. Малейн. – Москва : Наука, 1964. – 152 с.
12. Папурківський П. С. Правові засади фінансової діяльності держави: проблеми методології / П. С. Папурківський. – Чернівці : ЧДУ, 1997. – 244 с.
13. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація / Н. І. Дорош. – Київ : Знання, КОО, 2001. – 402 с.
14. Козырин А. Н. Финансовый контроль : учебник / А. Н. Козырин, О. Н. Горбунова. – Москва : Юристъ, 1996. – 168 с.
15. Місцеві фінанси / [О. Р. Квасовський, А. В. Лучка, Б. С. Малиняк, В. В. Костецький]. – Київ : Знання, 2006. – 667 с.
16. Шевлоков В. З. Организационные основы создания государственного финансового контроля / В. З. Шевлоков // Аудит и финансовый анализ. – 2002. – № 1. – С. 5–24.
17. Барановський О.І. Фінансова безпека України (методологія оцінки та механізм забезпечення) : монографія / О.І. Барановський. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
18. Грачева Е. Ю. Проблемы правового регулирования государственного финансового контроля / Е. Ю. Грачева. – Москва : Юриспруденция, 2000. – 192 с.
19. Опеньшев С. П. Сущность, цель, задачи и функции финансового контроля / С. П. Опеньшев, В. А. Жуков // Бюлетень Счетной палаты Российской Федерации. – 1999. – № 12. – С. 32–38.
20. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України / В. Б. Авер'янов. – Київ : Юридична думка, 2004. – 584 с.
21. Калюга С. В. Фінансово-господарський контроль у системі управління : монографія / С. В. Калюга. – Київ : Ельга, НікаЦентр, 2002. – 360 с.

22. Загорський В. С. Державний фінансовий контроль у системі державного управління / В. Ф. Піхоцький, В. С. Загорський // Ефективність державного управління : збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 42. – С. 283–288.
23. Кириленко О. П. Фінанси : навчальний посібник / О. П. Кириленко. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – 243 с.
24. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 1 / редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Київ : Академія, 2000. – 864 с.
25. Грязнова А. Г. Фінансы / А. Г. Грязнова, Е. В. Маркина. – Москва : Финансы и статистика, 2006. – 504 с.
26. Шохин С. О. Проблемы и перспективы развития финансового контроля в Российской Федерации / С. О. Шохин. – Москва : Финансы и статистика, 1999. – 350 с.
27. Фещенко Л. Функциональна структура системи державного фінансового контролю в Україні / Л. Фещенко // Банківська справа. – 2001. – № 1. – С. 12–15.

References

1. Hutsailiuk Z.V. Oblik i kontrol u rynkovii ekonomitsi: elementy kontseptsii i monohrafiia / Z. V. Hutsailiuk. – Ternopil : Krok, 2013. – 176 s.
2. Limska deklaratsiia kerivnykh pryntsyv audytu derzhavnykh finansiv [Elektronnyi resurs] / Rakhunkova palata Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://www.ac-rada.gov.ua/>
3. Savchenko L. A. Pravovi problemy finansovoho kontroliu v Ukraini : monohrafiia / L. A. Savchenko. – Irpin : Akademia DPS Ukrainy, 2001. – 408 s.
4. Radionova V. M. Finansovyy kontrol' : uchebnik / V. M. Radionova, V. I. Shlejnikov. – Moskva : ID FBK-PRESS, 2002. – 320 s.
5. Burcev V.V. Organizatsiia systemy gosudarstvennogo finansovogo kontrolja v Rossijskoj Federacii: Teoriia i praktika / V. V. Burcev. – Moskva : Dashkov i K, 2002. – 496 s.
6. Efimova N.P. Gosudarstvennyj finansovyy kontrol' v realizacii federal'nyh celevykh social'nykh programm / N.P. Efimova. – Moskva : Medicina, 2000. – 176 s.
7. Pogosjan N.D. Schetnaja palata Rossijskoj Federacii (Konstitucionno-pravovoj status) : dis. ... d-ra jurid. nauk : 12.00.02 / Norajr Danielovich Pogosjan. – Moskva, 1998. – 393 s.
8. Voronova L. K. Finansovoe pravo : ucheb. posobie dlja studentov jurid. vuzov / L. K. Voronova, M. P. Kucherjavenko. – Har'kov : Legas, 2003. – 360 s.
9. Gracheva E. Ju. Finansovoe pravo / E. Ju. Gracheva, Je. D. Sokolova. – Moskva : Jurist#, 2003. – 384 s.
10. Boldyrev B. G. Finansy kapitalisticheskikh stran / B. G. Boldyrev – Moskva : Finansy i statistika, 1985. – 344 s.
11. Malein N. S. Kreditno-raschetnye pravootnosheniia i finansovyy kontrol' / N. S. Malein. – Moskva : Nauka, 1964. – 152 s.
12. Patsurkivskiy P. C. Pravovi zasady finansovoi diialnosti derzhavy: problemy metodolohii / P. C. Patsurkivskiy. – Chernivtsi : ChDU, 1997. – 244 s.
13. Dorosh N. I. Audyty: metodolohiia i orhanizatsiia / N. I. Dorosh. – Kyiv : Znannia, KOO, 2001. – 402 s.
14. Kozыrn A. N. Fynansovyy kontrol : uchebnyk / A. N. Kozыrn, O. N. Horbunova. – Moskva : Yuryst, 1996. – 168 s.
15. Mistsevi finansy / [O. R. Kvasovskiy, A. V. Luchka, B. S. Malyniak, V. V. Kostetskyy]. – Kyiv : Znannia, 2006. – 667 s.
16. Shevlov V. Z. Orhanyzatsyonnye osnovy sozdaniia gosudarstvennogo finansovoho kontrolia / V. Z. Shevlov // Audyt y fynansovyi analiz. – 2002. – № 1. – S. 5–24.
17. Baranovskiy O.I. Finansova bezpeka Ukrainy (metodolohiia otsinky ta mekhanizm zabezpechennia) : monohrafiia / O. I. Baranovskiy. – Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2004. – 759 s.
18. Gracheva E. Ju. Problemy pravovogo regulirovaniia gosudarstvennogo finansovogo kontrolja / E. Ju. Gracheva. – Moskva : Jurisprudencija, 2000. – 192 s.
19. Openyshev S. P. Sushnost', cel', zadachi i funkcii finansovogo kontrolja / S. P. Openyshev, V. A. Zhukov // Bjuletен' Schetnoj palaty Rossijskoj Federacii. – 1999. – № 12. – S. 32–38.
20. Averianov V. B. Administratyvne pravo Ukrainy / V. B. Averianov. – Kyiv : Yurydychna dumka, 2004. – 584 s.
21. Kaliuha Ye. V. Finansovo-hospodarskyi kontrol u systemi upravlinnia : monohrafiia / Ye. V. Kaliuha. – Kyiv : Elha, NikaTsentr, 2002. – 360 s.
22. Zahorskyi V. S. Derzhavnyi finansovyi kontrol u systemi derzhavnoho upravlinnia / V. F. Pikhotskyi, V. S. Zahorskyi // Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia : zbirnyk naukovykh prats. – 2015. – Vyp. 42. – S. 283–288.
23. Kyrylenko O. P. Finansy : navchalnyi posibnyk / O. P. Kyrylenko. – Ternopil : Ekonomichna dumka, 2000. – 243 s.
24. Ekonomichna entsyklopediia : u trokh tomakh. T. 1 / redkol. : S.V. Mochernyi (vidp. red.) ta in. – Kyiv : Akademia, 2000. – 864 s.
25. Grjaznova A. G. Finansy / A. G. Grjaznova, E. V. Markina. – Moskva : Finansy i statistika, 2006. – 504 s.
26. Shohin S. O. Problemy i perspektivy razvitija finansovogo kontrolja v Rossijskoj Federacii / S. O. Shohin. – Moskva : Finansy i statistika, 1999. – 350 s.
27. Feshchenko L. Funktsionalna struktura systemy derzhavnoho finansovoho kontroliu v Ukraini / L. Feshchenko // Bankivska справа. – 2001. – № 1. – S. 12–15.

Рецензія / Peer review : 31.10.2018 Надрукована / Printed : 07.12.2018

Рецензент: д. е. н, проф. Нижник В. М.